

7. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 07 квітня 2007 року (з наступними змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 29. – Ст. 389
8. Школик А.М. Порівняльне адміністративне право: [навч. посібник] / Андрій Миколайович Школик. – Львів: ЗУКЦ, 2007. – 308 с.
9. Школик А.М. Порівняльне адміністративне право: [навч. посібник] / Андрій Миколайович Школик. – Львів: ЗУКЦ, 2007. – 308 с.

УДК 342.97: 06.011 (477)

ПРИПИНЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВНИЧИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ

Віхляєв М.Ю., к.ю.н., викладач

Запорізький національний університет

У цій статті здійснюється розгляд ознак припинення професійних правничих громадських організацій, а також на підставі аналізу діючого законодавства України та наукової літератури наводиться авторське визначення поняття «припинення професійних правничих громадських організацій».

Ключові слова: професійні правничі громадські організації, припинення, реорганізація, ліквідація.

Вихляев М.Ю. ПРЕКРАЩЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ЮРИДИЧЕСКИХ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ: ПОНЯТИЕ И ПРИЗНАКИ / Запорожский национальный университет, Украина

В этой статье осуществляется рассмотрение признаков прекращения профессиональных юридических общественных организаций, а также на основании анализа действующего законодательства Украины и научной литературы предлагается авторское определение понятия «прекращение профессиональных юридических общественных организаций».

Ключевые слова: профессиональные юридические общественные организации, прекращения, реорганизация, ликвидация.

Vikhliaiev M.Y. TERMINATION OF PROFESSIONAL LAW PUBLIC ORGANIZATIONS: CONCEPTS AND FEATURES / Zaporizhzhya national university, Ukraine

In this article author investigates features of termination of professional law public organizations, based on analysis of current legislation of Ukraine and the scientific literature, suggests a definition «termination of professional law public organizations»

Key words: professional law public organizations, termination, reorganization, liquidation.

В умовах бурхливого розвитку професійного правничого руху в Україні особливого значення набуває необхідність належного державного регулювання діяльності професійних правничих громадських організацій, різновидом якого є адміністративно-правове регулювання, яке являє собою упорядкований цілеспрямований вплив держави за допомогою нормативно-правових актів на суспільні відносини у сфері заснування та подальшої діяльності професійних правничих громадських організацій в Україні

Адміністративно-правове регулювання різноманітних видів діяльності професійних правничих громадських організацій поширюється на процедури припинення їх діяльності. При цьому особливу актуальність становлять питання ефективності адміністративно-регулюючого впливу на процедури примусового припинення діяльності організацій, які є предметом розгляду, оскільки таке припинення здійснюється всупереч волі керівних органів та членів організації в імперативному порядку. Під час примусового припинення діяльності організацій, з урахуванням недосконалості діючого законодавства є певна загроза зловживань з боку посадових та службових осіб органів державної влади, наділених відповідними повноваженнями в цій сфері суспільних відносин.

У вітчизняній правовій науці, у тому числі в адміністративно-правовій, у різні історичні періоди вчені: В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, О.М. Ващук, О.М. Бандурка, О.А. Банчук, В.М. Бевзенко, Ю.П. Битяк, І.Л. Бородін, В.М. Гарашук, І.П. Голосніченко, С.Ф. Денисюк, Є.В. Додіна, Є.Є. Додін, Л.О. Ємець, М.І. Єропкін, С.В. Ківалов, Л.В. Коваль, Ю.М. Козлов,

І.Б. Коліушко, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, О.В. Кузьменко, Р.О. Куйбіда, Є.В. Курінний, О.В. Негодченко, В.Ф. Опришко, В.Г. Перепелюк, С.О. Солдатов, С.Г. Стеценко, М.С. Студенікіна, Ю.О. Тихомиров, А.П. Шергін, В.К. Шкарупа, А.І. Щиглик, О.М. Якуба, Ц.А. Ямпольська, О.Н. Ярмиш, – досліджували лише загальні питання правового регулювання створення громадських організацій при відсутності акценту на особливостях припинення професійних правничих громадських організацій.

Метою цієї статті є необхідність здійснення розгляду ознак припинення професійних правничих громадських організацій, а також формування авторського визначення поняття «припинення професійних правничих громадських організацій» на підставі аналізу діючого законодавства України та наукової літератури.

Слід звернути увагу, що питанням правового регулювання припинення юридичних осіб, якими є і професійні правничі громадські організації, приділяли увагу представники різних галузевих правових наук: цивільного, господарського, адміністративного, конституційного права, що пояснюється специфікою та розмаїттям правовідносин, які виникають під час проходження процедури припинення різноманітних юридичних осіб. Так, наприклад, О.В. Старцев зазначає, що припиненням суб'єктів господарювання вважаються юридичні умови, за яких суб'єкти господарювання втрачають право провадити господарську діяльність та, відповідно, втрачають підприємницьку правосуб'єктність з моменту внесення відповідного запису до Реєстру суб'єктів підприємницької діяльності [1, 321]. В.С. Щербина, також розглядаючи це питання, висловлює думку, що припинення діяльності підприємства – одне з юридичних понять господарського права, до змісту якого входять юридичні підстави («умови»), акти та процесуально-правові дії щодо припинення діяльності підприємства як суб'єкта права [2, 96]. Р.В. Мавліханова при дослідженні виробничих кооперативів як суб'єктів цивільного права прирівнює припинення юридичної особи до її юридичної смерті (неможливості надалі брати участь у правовідносинах) [3, 13].

Питання припинення професійних правничих громадських організацій в Україні є предметом регулювання норм кількох галузей законодавства, де певне місце посідають норми адміністративного права, через що в поле зору потрапляють положення багатьох нормативно-правових актів. Діюче законодавство України, яким регулюється діяльність об'єднань громадян в Україні, у тому числі, і професійних правничих громадських організацій, не містить визначення поняття «припинення об'єднання громадян», «припинення громадської організації» тощо. Слід зазначити, що такі термінологічні конструкції формуються на підставі положень таких нормативно-правових актів: Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року (з наступними змінами та доповненнями), Закону України від 16 червня 1992 року (з наступними змінами та доповненнями) «Про об'єднання громадян»; Закону України від 15 травня 2003 року (з наступними змінами та доповненнями) «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців», Наказу Міністерства юстиції України № 2226/5 від 19 грудня 2008 року «Про затвердження Положення про Єдиний реєстр громадських формувань».

Відповідно до ст.19 Закону України від 16 червня 1992 року (з наступними змінами та доповненнями) «Про об'єднання громадян» припинення діяльності професійних правничих громадських організацій може бути проведено шляхом застосування двох форм: реорганізації та ліквідації. Проте вказаний Закон не наводить визначення поняття «реорганізація» та не визначає її форми [4]. У науково-практичному коментарі до Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року (з наступними змінами та доповненнями) за загальною редакцією Я.М. Шевченко при коментуванні ст.104 зазначається, що новелою Цивільного кодексу України є те, що він відмовився від такого інституту, як реорганізація, який традиційно визнавався однією із форм припинення юридичної особи, за якої виникає правонаступництво. Це пов'язане з тим, що в науковій літературі вже давно висловлювалась позиція, що при виділі юридична особа не припиняє свою діяльність [5, 136]. У зв'язку із цим ст.104 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року (з наступними змінами та доповненнями) передбачає, що юридична особа припиняється в результаті передання всього свого майна, прав, та обов'язків іншим юридичним особам – правонаступникам (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або в результаті ліквідації [6], з чого можна зробити висновок про існування двох форм припинення: припинення юридичної особи з правонаступництвом та ліквідації юридичної особи. Ю.М. Юркевич визначає припинення юридичних осіб з правонаступництвом

у своєму дисертаційному дослідженні, присвяченому безпосередньо цьому питанню, як склад юридичних фактів, пов'язаний з переходом єдиного майнового комплексу юридичних осіб-правопередників до їх правонаступників, у результаті якого відбувається припинення юридичних осіб-правопередників та, як правило, утворення нових юридичних осіб (за винятком приєднання, у результаті якого відбувається лише припинення юридичних осіб). Він розмежовує поняття «реорганізація» та «припинення юридичних осіб з правонаступництвом», вказуючи на нетотожність їх змісту, оскільки термін «реорганізація» є ширшим та охоплює «припинення юридичних осіб з правонаступництвом». Формами « правонаступницького» способу припинення юридичних осіб, на його думку, є злиття, приєднання, поділ та перетворення, а реорганізація, окрім перерахованих, також включає виділ [7, 15], який визначають як форму лише створення юридичної особи, через що Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (з наступними змінами та доповненнями) не відносить цей вид реорганізації до припинення юридичної особи з правонаступництвом [5, 144]. Проте розглянутий науковий підхід щодо розуміння сутності поняття «реорганізація» в нормативно-правових актах, де він закріплюється як одна з форм припинення юридичної особи, не застосовується. Так, у ст.59 Господарського кодексу України від 16 січня 2003 року (з наступними змінами та доповненнями) зазначається, що припинення суб'єкта господарювання здійснюється шляхом його реорганізації, формами яких є злиття, приєднання, поділ, перетворення [8], проте до цього переліку вказаний нормативно-правовий акт не включається виділ. Закон України від 15 травня 2003 року (з наступними змінами та доповненнями) «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» взагалі ототожнює реорганізацію з перетворенням [9].

Враховуючи, що професійні правничі громадські організації в Україні – це різновид громадських організацій, варто зосередити увагу на феномені «реорганізація громадських організацій», при цьому слід навести точку зору Є.Є. Додіної, яка у своєму дисертаційному дослідженні, присвяченому адміністративно-правовому статусу громадських організацій в Україні, зазначає, що реорганізація здійснюється шляхом злиття, приєднання, поділу, виділення, перетворення [10, 11], тобто вона вважає виділ різновидом реорганізації.

Розглянуте розмаїття точок зору щодо сутності поняття «реорганізація» створює проблеми стосовно правильного розуміння цього поняття, у тому числі, і при застосуванні його на практиці як форми припинення професійних правничих громадських організацій, оскільки Закон України від 16 червня 1992 року (з наступними змінами та доповненнями) «Про об'єднання громадян», як вже зазначалося, не надає визначення цього поняття та не наводить переліку його форм. Вказаний недолік законодавства має бути вирішений при розробці перспективного законодавства з питань регулювання діяльності об'єднань громадян, у тому числі, і ППГО, а саме: необхідно закріпити, що об'єднання громадян припиняється в результаті передачі всього свого майна, прав та обов'язків іншим юридичним особам – правонаступникам (злиття, приєднання, поділу, перетворення). Крім того, при подальшому вдосконаленні законодавства з питань припинення юридичних осіб необхідно привести положення Закону України від 15 травня 2003 року (з наступними змінами та доповненнями) «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» щодо сутності реорганізації юридичних осіб у відповідність до положень Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року (з наступними змінами та доповненнями).

Ст.19 Закону України від 16 червня 1992 року (з наступними змінами та доповненнями) «Про об'єднання громадян» передбачає, що другою формою припинення професійних правничих громадських організацій є ліквідація [4], яка поділяється на саморозпуск, який здійснюється добровільно на підставі статутів організацій загальними зборами (конференцією) членів організацій або уповноваженими ними керівними органами, та на примусовий розпуск на підставі рішення суду, яке може бути винесено у встановлених діючим законодавством випадках. Слід звернути увагу, що, відповідно до вимог сучасного законодавства, реорганізація професійних правничих громадських організацій (злиття, приєднання, поділ, перетворення), на відміну від ліквідації, є добровільною та не може здійснюватись у примусовому порядку за рішенням органів державної влади.

Під час розгляду ознак припинення професійних правничих громадських організацій необхідно також звернути увагу на те, що воно має місце з внесення державним реєстратором до Єдиного

державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців запису про припинення організацій, оскільки ст.104 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року (з наступними змінами та доповненнями) передбачає, що юридична особа є такою, що припинилася, з дня внесення до Єдиного державного реєстру запису про її припинення [6].

Отже, враховуючи розглянуті підходи щодо визначення поняття «припинення юридичної особи», види та ознаки припинення організацій, які є предметом розгляду, можна надати наступне визначення поняття «припинення професійних правничих громадських організацій» як системної сукупності юридичних умов, підстав та дій членів цих організацій або уповноважених ними керівних органів та органів державної влади, наділених відповідною компетенцією в цій сфері, внаслідок якої ці організації втрачають свою правосуб'єктність з моменту внесення державним реєстратором до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців запису про припинення цих організацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Підприємницьке право: [підручник] / [за ред. О.В. Старцева]. – К.: Істина, 2005. – 448 с.
2. Щербина В.С. Господарське право: [підручник] / Валентин Степанович Щербина – [3-є вид., перероб. і доп.]. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 653 с.
3. Мавліханова Р.В. Виробничі кооперативи як суб'єкти цивільного права: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес, сімейне право, міжнародне приватне право» / Р.В. Мавліханова; Національний ун-т внутрішніх справ. – Х., 2005. – 19 с.
4. Про об'єднання громадян: Закон України від 16 червня 1992 року (з наступними змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34 – Ст. 504.
5. Цивільний кодекс України: [науково-практичний коментар]: у 2 ч. / [за заг. ред. Я.М. Шевченко]. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – Ч.1. – 2004. – 692 с.
6. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (з наступними змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
7. Юркевич Ю.М. Припинення юридичних осіб з правонаступництвом: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес, сімейне право, міжнародне приватне право» / Ю.М. Юркевич; НАН України; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2009. – 19 с.
8. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року (з наступними змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
9. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Закон України від 15 травня 2003 року (з наступними змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 31. – Ст. 263.
10. Додіна Є.Є. Адміністративно-правовий статус громадських організацій в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес, фінансове право, інформаційне право» / Є.Є. Додіна; Одеська національна юридична академія. – Одеса, 2002. – 21 с.